

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1891, kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ändrad lydelse af § 11 i regeringsformen och Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 5 i den mellan Sverige och Norge upprättade riksakt, dels och enskild motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af riksakten.

Till konstitutionsutskottet hafva Riksdagens kamrar hänvisat Kongl. Maj:ts proposition af den 31 sistlidne januari (n:o 13), hvarigenom Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande förslag till förändrad lydelse af § 11 i regeringsformen.

§ 11.

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande magter, skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att dessa mål anmäla och föredraga inför Konungen i närvaro af statsministern och någon annan statsrådets ledamot eller, der ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister, två andra tillkallade statsrådsledamöter. Är statsministern hindrad att vara tillstädes, tillkalle Konungen i hans ställe en annan statsrådets ledamot. Är ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den statsrådets ledamot, Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af

dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd, för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen, i deras närvaro, besluten; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till statsrådets kunskap komma hvad honom nyttigt synes, så att kännedom äfven af denna riksstyrelsens gren måtte hos statsrådet finnas. Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena.

Mål, hvarom nu är sagdt, kunna ock, om Konungen finner det lämpligt, i statsrådet afgöras.»

Enligt det den nådiga propositionen åtföljande utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 31 sistlidne januari, har departementschefen, med hvilken statsrådets öfrige ledamöter instämt, såsom grund för detta förslag anført följande:

»Enligt beslut, fattadt i sammansatt svenskt-norskt statsråd den 28 innevarande januari, skola till Riksdagen och till Norges Storting afåtas nådiga propositioner om ändring af och tillägg till 5 § i den riksakt, som är mellan Sverige och Norge upprättad. Med nämnda beslut åsyftas, bland annat, att i riksakten införa stadganden om ministeriella ärendens behandling; och är, i fråga härom, föreslaget, att sådana ärenden skola kunna afgöras icke allenast i ministerielt statsråd, bestående af tre ledamöter af det svenska och tre ledamöter af det norska statsrådet, utan äfven, der Konungen finner det lämpligt, i sammansatt svenskt-norskt eller norskt-svenskt statsråd. Då emellertid 11 § i regeringsformen förutsätter, att endast tre statsrådsledamöter skola närvara vid ministeriella ärendens afgörande, samt nyssnämnda föreslagna nya bestämmelser i riksakten vid sådant förhållande skulle komma att i viss mån avvika från ordalagen i grundlagen, men en dylik bristande öfverensstämmelse bör förekommas, synes det mig vara nödigt att till sagda 11 § i regeringsformen foga ett tillägg af innehåll, att ministeriella mål kunna föredragas och afgöras äfven i statsrådet in pleno.»

Riksdagens kamrar hafva likaledes till konstitutionsutskottet hänvisat Kongl. Maj:ts proposition af den 31 sistlidne januari (n:o 14), hvarigenom Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen att för sin del besluta ändring af och tillägg till § 5 i den mellan Sverige och Norge upprättade riksakt, dock med förbehåll att besluten icke blifva gällande med mindre dels Riksdagen antager det här ofvan omförmälda förslag till ändrad lydelse af § 11 regeringsformen, dels ock sådan ändrad lydelse af § 5 riksakten, som genom propositionen föreslås Riksdagen till antagande, för Norges del beslutas af det Storting,

som tidigast kan i ämnet fatta beslut; varande nämnda förslag till ändring af och tillägg till § 5 riksakten af följande lydelse:

»Så väl den norske statsministern som de tvenne statsråd, hvilka åtfölja Konungen, skola hafva säte och öfverläggningsstämma i det svenska statsrådet, enär ämnen der förehafvas, hvilka angå begge rikena. I dylika mål skall den i Norge varande regeringens betänkande inhemtas, så vida de ej fordra ett så hastigt afgörande, att tiden sådant icke medgifver.

Då inför Konungen i det norska statsrådet, enär och ehvar det är samladt, ämnen förehafvas, som angå båda rikena, skola trenne ledamöter af det svenska statsrådet der äfven hafva säte och stämma; och bör, så vida ej ett hastigt afgörande är af nöden, utlåtande i dessa ämnen inhemtas från den tillförordnade regeringen i Sverige.

Ministeriella (diplomatiska) mål, ehvad de omedelbart angå båda rikena eller omedelbart blott det ena men tillika medelbart äfven det andra, så ock frågor om tillsättande af sändebud hos främmande magter och tjenstemän vid beskickningarne afgöras af Konungen i närvaro af tre ledamöter af hvartera rikets statsråd. Dock kan sådant ärende, der Konungen finner det lämpligt, föredragas i statsråd, så sammansatt, som i första eller andra stycket af denna § är nämndt. Föredragningen af de ministeriella (diplomatiska) målen och ofvan nämnde utnämningar tillhör ministern för utrikes ärendena; skolande samtliga närvarande statsrådsledamöter innan Konungen fattar beslut till protokollet yttra sina meningar under den ansvarighet, hvartera rikets grundlag bestämmer.

Alla meddelanden i ministeriella (diplomatiska) mål till främmande magt eller Konungens sändebud i utlandet skola utan afseende å ärendets beskaffenhet ske genom ministern för utrikes ärendena.

Svenska Riksdagens konstitutionsutskott samt en af hvarje norskt Storting vid början af dess förhandlingar utvald komité af högst tjugo ledamöter ege att, hvar för sig, äska de öfver ministeriella (diplomatiska) ärenden förda protokoll, dock endast i det, som rör allmänt kända och af utskottet eller komitén uppgifna händelser; och skola protokollen eller afskrifter deraf till utskottet eller komitén utlemnas på Konungens befallning, meddelad i den ordning, som ofvan föreskrives i fråga om beslut i ministeriella (diplomatiska) ärenden. Ej må utlemnadt protokoll eller något af dess innehåll offentliggöras, der ej sådan åtgärd påkallas af bestämmelserna i regeringsformens 106 eller 107 § eller i norska grundlagens 30 §. I annat fall eller i annan ordning än nu är sagdt må Riksdagen eller Stortinget icke kunna fordra utlemnande af protokoll eller handlingar i ministeriella (diplomatiska) ärenden.»

Af de propositionen bifogade och i densamma åberopade statsrådsprotokoll framgår följande.

I sammansatt svenskt och norskt statsråd, hållet inför Hans Maj:t Konungen den 17 januari 1891 behagade Hans Maj:t Konungen i nåder yttra:

»Af min konungsliga pligt manad att efter förmåga söka betrygga och främja den förening, som till mina tvenne folks lycka nu redan under tre fjerdedels sekel egt bestånd, tror jag det vara angeläget undanrödja allt, som skulle kunna framkalla misstroende och misshälligheter emellan brödrafolken, försvaga föreningen samt sålunda motverka det höga mål jag i mitt valspråk uttålat.

De förenade folkens önskingar icke mindre än rikenas välförstådda intressen anvisa dem en fredlig utveckling inom deras likasom af sjelfva naturen utstakade gränser. Men de måste icke desto mindre vara tillreds att skydda dessa intressen och önskingar, såsom det anstår fria och sjelfständiga stater. Båda måste därför samvetsgrant deltaga i det gemensamma försvarets bördor på ett sätt och i en utsträckning, som motsvarar hvarterdera rikets folkmängd och läge.

Hvad i detta hänseende återstår att göra blifver föremål för framtida pröfning i lagbestämd ordning. För ögonblicket och vid detta tillfälle framträder för min tanke önskvärdheten af förändring af nu gällande riksakt i syfte att vid behandlingen af ministeriella (diplomatiska) mål äfven åt Norge må inrymmas ett deltagande, rättvist motsvarande dess genom föreningen tillförsäkrade statsrättsliga sjelfständighet.

Detta kan naturligtvis nu endast ske under iakttagande af oundvikliga hänsyn till de alltsedan lång tid tillbaka bestående faktiska förhållandena, äfvensom ock i möjligaste måtto med anknytning till grundsatserna i redan tillförene å bane bragta förslag rörande samma sak.

Ett mål, så viktigt för brödrafolkens framtida styrka, frid och lycka, så magtpåliggande äfven för hvarje unionskonung, hvilken önskar med oveld skipa rätt åt båda sidor, är i sanning väl värdt ett ömsesidigt och ärligt tillmötesgående. Det bör ock fordra detta.

Förtröstansfullt räknar jag derpå hos begge rikenas upplysta statsråd.

Emellertid tror jag, att ett så grannliga ärende lättast skall kunna bringas till godt slut i fall det först blifver förberedt mellan två af mig, på hvarterdera rikets statsråds hemställen utvalda statsrådsledamöter, en svensk och en norsk, innan det företages till behandling inför mig i statsråd.

När ärendet af dessa tvenne förtroendemän blifvit nöjaktigt beredt och alltså utsigterna till öfverenskommelse befastade — hvilket jag varmt önskar ej måtte länge dröja — då synes mig ögonblicket inne att företaga denna

frågas realitet i ett statsråd af samma art, som det här nu församlade. Sedan derefter den norska regeringens betänkande såsom vanligt blifvit inhemtadt, kommer saken åter till slutligt afgörande.»

Sedan Hans Maj:t Konungen derefter åt chefen för justitiedepartementet och en ledamot af den norska statsrådsafdelningen härstädes uppdragit att, med hänsyn till hvad Hans Maj:t Konungen sålunda yttrat, gemensamt utarbeta förslag till ändring i och tillägg till den nu gällande riksakten, föredrogs den 23 januari i sammansatt svenskt och norskt statsråd det förslag till riksaktsbestämmelse om behandlingen af ministeriella mål, som i följd af nämnda nådiga uppdrag blifvit utarbetadt, och var detta förslag åtföljdt af ett så lydande yttrande:

»I det vi, såsom af förslaget synes, för öfrigt hållit oss inom omfånget för de tidigare i frågan förda förhandlingar, hafva vi ansett oss böra föreslå, att det skall vara Konungen förbehållet att låta ministeriella mål behandlas i sammansatt statsråd, hvarigenom icke allenast den hittills i detta hänseende följda praxis blefve lagfäst, utan äfven tillfälle öppnades att i större utsträckning än hittills öfverföra ministeriella mål till behandling i sådant statsråd. Derjemte hafva vi trott oss böra begagna tillfället att i andra stycket af riksaktens 5:te § införa tillägg om inhemtande af den i Sverige tillförordnade regeringens betänkande i mål, som behandlas i norskt-svenskt statsråd, hvilket tillägg fullständigt motsvarar bestämmelsen i första stycket om inhemtande af den i Norge varande regeringens betänkande i mål, som handläggas i svenskt-norskt statsråd. Det har synts oss vara så mycket mera skäl att på angifvet sätt fullständiga det ifrågavarande stycket, som, efter hvad ofvan är antydt, det sammansatta statsrådets verksamhetsfält kunde komma att utvidgas. Tillägget skulle, så vidt de faktiska förhållandenas olikhet medgifver, på det här ifrågavarande området införa full ömsesidig likställighet, ty, likasom den motsvarande bestämmelsen i §:ns första stycke, häntyder tillägget på det i regeln bestående förhållandet, att i det rike, af hvars statsråd blott tre ledamöter skola vara närvarande i det sammansatta statsrådet, finnes tillsatt en regering, som fungerar under Konungens frånvaro.

På sätt förut är nämndt, hafva vissa ministeriella mål, enligt gammal praxis, blifvit behandlade i sammansatt statsråd. Häraf har följden varit, att protokoll och handlingar i dessa mål blifvit förelagda Riksdagen och Stortinget till konstitutionel granskning; och vi förutsätta, att så äfven kommer att förhållas, om det af oss afgifna förslaget antages.»

Sedan norska regeringens betänkande öfver nu ifrågavarande förslag blifvit den 26 januari afgifvet, föredrogs förslaget åter i sammansatt svenskt och norskt statsråd den 28 januari jemte bemälda betänkande, hvilket inne-

fattade ett fullständigt instämmande i det utlåtande, som norska justitiedepartementet öfver förslaget afgifvit, och hvilket utlåtande var af följande lydelse:

»Förslaget skiller sig fra det af Departementet under 15 Marts 1886 fremlagte Udkast hovedsagelig deri, at det aabner Adgang til at indbringe diplomatiske Sager til Behandling i sammensat Statsraad. Som det af Departementets i Aftryk vedliggende Foredrag (Sth. Prp. N:o 62 for 1886 Pag. 27) vil sees, var det Forudsætningen ved Departementets Udkast, at der ikke skulde ske nogen Forandring i de gjældende Regler om, hvilke Sager der er Gjenstand for ministeriel Behandling, og at Sager angaaende udenrigske Forhold saaledes fremdeles i samme Udstrækning som hidtil vilde blive at behandle i almindeligt sammensat Statsraad. Denne Forudsætning ligger, som det sees, ogsaa til Grund for det nu udarbejdede Forslag; men ved Siden deraf vil der ifølge Forslaget blive Adgang til efter Omstændighederne at overføre tillige andre Sager til sammensat Statsraad. Da Behandlingen i sammensat Statsraad i Almindelighed maa antages at afgive større Betyggelse end Behandlingen i ministerielt, maa den her omhandlede Forandring utvivlsomt ansees for at være en Forbedring, og man gaar ud fra, at Følgen af en Bestemmelse som den foreslaaede vil være, at alle diplomatiske Sager af nogen Betydenhed efterhaanden vil, forsaavidt ikke i de foreliggende Tilfælde særegne Forhold er tilstede, blive inddragne under sammensat Statsraad. En Betingelse for, at diplomatiske Sager i videre Udstrækning skal kunne behandlas i sammensat Statsraad, antages det imidlertid at være, att der haves Sikkerhed for, att Forhandlingerne i Statsraadet og de sammesteds fremlagte Dokumenter kan, om det ansees nødvendigt, holdes hemmelige; i motsat Fald vil selvfølgelig de Sager, hvis Offentliggjørelse er utilraadelig, maatte afgjøres i ministerielt Statsraad. Overensstemmende med denne Betragtning sees ogsaa Forslaget i det Væsentlige uforandret at have gjengivet de i det tidligere Udkast indeholdte Bestemmelser, ifølge hvilke diplomatiske Sager er undtagne fra at forelægges den samlede Nationalrepræsentation, hvorunder det er forudsat, at — foruden Sager af den Slags, som hidtil har været behandlede i sammensat Statsraad — ogsaa andre i saadant Statsraad behandlede Sager i Regelen vil blive Gjenstand for sædvanlig Forelæggelse.

Efter den norske Grundlov har Stortinget hidtil i det Store taget ikke havt nogen statsretlig begrundet Adgang til at blive bekjendt med og öve konstitutionel Kontrol over diplomatiske Sagers Behandling, idet der — bortset fra § 26 — i Grundloven ingen anden Regel haves om diplomatiske Sagers Behandling end, at Sagerne ikke skal foredrages i Statsraadet (§ 28), hvoraf, naar den sidst citerede § sammenholdes med § 75 *f*, følger, at Stor-

thinget i Medhold af Grundloven ingen Adgang har til att öve kontrollerende Indflydelse paa andre diplomatiske Anliggender end de i § 75 *g* nævnte Forbund och Traktater. Den videre Adgang, Stortinget i saa Henseende faktisk har havt, støtter sig paa administrative Anordninger, der ved at overføre visse diplomatiske Sager til sammensat Statsraad indirekte har medført, att disse Anliggender er blevet undergivne almindelig Kontrol fra Stortingets Side. Heri vil ske Forandring ved de nu foreslaaede ovenfor nævnte Bestemmelser, der gjennem sine Forskrifter i Tilslutning til den bestaaende Praxis vil give Stortinget en statsretlig begrundet Adgang til konstitutionel Granskningsret med Hensyn til diplomatiske Sager, svarende til den, som den svenske Riksdag har. Ligestillethed mellem Rigerne vil saaledes i dette Punkt opnaaes gennemført.

Forslaget afviger ligeledes fra Departementets tidligere Udkast deri, at Ordene »hos Kongen» i sidste Afsnit samt Slutningstiradens 3:die Afsnit (»i Overensstemmelse med, hvad hvert Riges Grundlov herom foreskriver») er udeladte. Sløifningen af de förstnævnte Ord begrundes i den i Forslaget givne udvidede Adgang til at behandle diplomatiske Sager i sammensat Statsraad, der medfører, att den norske — ligesom eventuelt den svenske — Regjerings Betænkning kan komme til at indhentes i Sager, hvis Hemmeligholdelse er nødvendig. Paa Forelæggelsen af Betænkninger i Sager af den Slags, som tidligere er foreskrevet henlagt til sammensat Statsraad, vil Udslettelsen efter det ovenfor anførte ikke have nogen begrænsende Indflydelse. Udeladelsen af den omhandlede Slutningstirade maa fra norsk Synspunkt snarest regnes for en Fordel. Ordene kan, som det tildels alt har vist sig, være Gjenstand for forskjellig Tydning. Hvad de antageligvis nærmest har tilsigtet at skulle sikre, tiltrænger formentlig ikke at omgjørdes med nogen særegen Udtalelse i Rigsakten, idet det siger sig selv, at det maa tilkomme hvert Riges Grundlov, forsaavidt Rigsakten intet Motsat indeholder, til enhver Tid at bestemme, hvilke af Statsraadets Medlemmer der skal tiltræde Behandlingen af diplomatiske Sager.

De öfrige Ændringer, der er foretagne, er af underordnet Betydning og har væsentlig kun en redaktionel Karakter, naar undtages det Tillæg, der er givet §:ens andet Afsnit om, at den tilforordnede svenske Regjerings Betænkning betingelsesvis skal indhentes, för en Sag behandles i sammensat norsk-svensk Statsraad. Dette Tillæg tiltrænger imidlertid, efter det i Præmisserne til Forslaget anførte, ingen nærmere Belysning.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Udenrigsministerens Nationalitet ligger det i Forslaget, ligesom i Departementets tidligere Udkast, at det i saa Henseende bestaaende Forhold lades uforandret.

Skjønt det Forslag, der saaledes nu er udarbejdet, ikke fuldt ud fyldestgjør, hvad der fra norsk Side maa fastholdes som det endelige Maal, antages Forslaget dog — ved at tilveiebringe Ligestillethed med Hensyn till Antallet af Medlemmer for hvert Rige i det ministerielle Statsraad, ved at give udtrykkelig grundlovmæssig Hjemmel for diplomatiske Sagers Behandling i almindeligt sammensat Statsraad, samt ved at skaffe Storthinget den samme Adgang til konstitutionel Kontrol med Hensyn til diplomatiske Sagers Behandling, som der tillkommer Sveriges Rigsdag — at frembyde saa væsentlige Fordele for Norge, at Departementet ikke kan være i Tvivl om at maatte anbefale det. At der er aabnet Adgang til at indhente svensk tilforordnet Regjerings Betænkning i Tilfælde lignende dem, hvori der efter Grundlov og Rigsakt er Adgang til at indhente den Norske Regjerings Betænkning, findes tilsagt af Hensyn til Gjensidighedens Krav og turde derhos i enkelte Tilfælde stille sig som en faktisk Betingelse for at Behandling i sammensat norsk-svensk Statsraad vil blive benyttet istedetfor ministerielt Statsraad.

Departementet tillader sig saaledes i Underdanighed at tilraade, at der overensstemmende med det foreliggende Forslag befales udarbejdet Udkast til naadigste Propositioner til Norges Storthing og Sveriges Rigsdag angaaende Forandring i Rigsaktens § 5, idet tilføies, at Departementet i Tilfælde vil være betænkt paa samtidig med Fremsættelsen af saadan Proposition betræffende Rigsakten at foranledige fremsat for Storthinget naadigst Proposition til en i Samklang med den eventuelle nye Rigsaktsbestemmelse staaende Forandring i Grundlovens §§ 28 og 75.»

Sedan chefen för svenska justitiedepartementet redogjort för innehållet af detta utlåtande, afgaf det svenska statsrådet följande gemensamma yttrande:

»Ehuru hvarken riksakten eller någon annan unionel lag åt Norge inrymmer delaktighet i de ministeriella målens behandling, har dock härvarande norske statsministern, enligt ett i ministerielt statsråd fattadt samt den 13 april 1835 af Kongl. Maj:t i norskt statsråd tillkännagifvet och i Norge offentliggjordt beslut, derefter öfvervarit behandlingen af dylika mål. Sedan Norge sålunda blifvit representeradt i det ministeriella statsrådet, var det att emotse, att den år 1885 vidtagna ändringen af 11 § i Sveriges regeringsform skulle frammana och i viss mån gifva stöd åt de anspråk, hvilka från norsk sida tid efter annan framstälts om inrymmande åt det norska statsrådet af ett ökadtt inflytande vid ministeriella målens afgörande. Den nämnda grundlagsändringen, hvarigenom antalet af de i behandlingen af dylika mål deltagande svenska statsråden ökats från två till tre, synes väl icke utgöra anledning att i den ministeriella konseljen bereda plats åt mer

än en ledamot af det norska statsrådet jemte den norska statsministern. Men då vid de förhandlingar i förevarande ämne, hvilka egde rum åren 1885 och 1886, Eders Kongl. Maj:t på tillstyrkande af statsrådet gifvit befallning om utarbetandet af förslag till lag, enligt hvilken den ministeriella konseljen skulle bestå af tre ledamöter af det svenska och tre ledamöter af det norska statsrådet, samt en sådan anordning synes vara egnad att, så vidt sådant är möjligt utan väsentligen genomgripande ändringar i de för föreningen gällande bestämmelser, utjemna den olika uppfattning, som råder i fråga om det inflytande hvaradera riket bör hafva på de ministeriella ärendenas behandling, finner det svenska statsrådet den ståndpunkt i samma fråga, hvilken sålunda vid ett föregående tillfälle från svensk sida intagits, böra vidhållas. Vid detta förhållande och enär det af chefen för justitiedepartementet och en ledamot af härvarande norska statsrådsafdelning nu utarbetade förslag till ändring af riksaktens 5 §, ordnar den ministeriella konseljens sammansättning så, som nyss är nämndt, samt med förslaget tillika åsyftas dels att reglera och lagfästa en länge följd praxis, enligt hvilken ministeriella mål kunna föredragas och afgöras jemväl i sammansatt statsråd, dels ock att i andra stycket af ifrågavarande § införa en bestämmelse om inhemtandet af den i Sverige tillförordnade regeringens utlåtande i mål, som handläggas i norskt-svenskt statsråd, alltså biträder det svenska statsrådet samma förslag.

Härvid vill svenska statsrådet emellertid, med afseende å de skiljaktigheter, som förefinnas mellan det 1885 från svensk sida framlagda förslaget och det nu förordade, särskildt betona, att det sistnämnda förslaget utöfver hvad ofvan angifvits, icke gör någon som helst rubbning i det nu bestående sättet för de ministeriella ärendenas handläggning, och att således dylika ärendens föredragning fortfarande tillkommer den ledamot af svenska statsrådet, som är chef för utrikesdepartementet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer det svenska statsrådet, att Eders Kongl. Maj:t, med gillande af det ifrågavarande förslaget till bestämmelser angående ändring af och tillägg till § 5 i den mellan Sverige och Norge upprättade riksakt, täcktes besluta dels att föreslå Sveriges Riksdag och Norges Storting att antaga samma förslag, dels ock att i hvaradera rikets särskilda statsråd utfärda propositioner i ämnet.»

Hans excellens norske statsministern och de norska statsråden åberopade den norska regeringens betänkande samt instämde uti hvad det svenska statsrådet hemställt.

Förutom nu omförmälda propositioner har Riksdagens Andra Kammare till konstitutionsutskottet hänvisat en af herr S. J. Boëthius med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring af § 5 riksakten väckt motion (n:o 172), hvori föreslås, att Riksdagen må till Kongl. Maj:t ingå med underdåning anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga nödiga åtgärder för en revision af riksakten, byggd på vissa i motiven till motionen antydda grunder.

Såsom skäl för detta förslag anför motionären, sedan han redogjort för de omständigheter, som enligt hans åsigt göra Kongl. Maj:ts förslag till ändring af § 5 riksakten oantagligt, följande:

»Men om jag således mot det kongl. förslaget har anmärkningar att framställa, som synas mig böra föranleda dess förkastande, så följer icke deraf, att jag icke till fullo erkänner de ädla och för de förenade folkens väl ömmande afsigter, som framkallat detta förslag. Jag inser lika klart och behjertar lika varmt som någon den önskan och sträfvan, hvarifrån detta förslag utgått — sträfvandet att undanrödja allt, som skulle kunna framkalla misshällighet emellan det svenska och norska folket, bemödandet att söka betrygga föreningen dem emellan. Det vill dock förefalla mig, som om icke alla anledningar till misshällighet mellan de båda folken — för så vidt dessa misshälligheter kunna hemta sin grund från de konstitutionella bestämmelsernas bristfälligheter — skulle vara undanröjda, äfven om det nu föreliggande förslaget blefve antaget. Hvad Sverige angår, så torde en ändring i de konstitutionella unionella stadgandena, som ökar Norges inflytande vid behandlingen af de ärenden, hvilkas behandlingssätt kan leda till krig, utan att öka Norges risk för den händelse att dessa ärenden behandlas på ett sådant sätt, att krig derigenom framkallas, icke vara egnad att stäfja det missnöje med de unionella förhållandenas ordning, som vid olika tillfällen framträdt. Och hvad Norge angår, synes det kongl. förslaget ej heller der vara tillräckligt för att undanrödja misshällighetens frön. På samma gång norska regeringen tillstyrker förslaget, förklarar den nemligen, att det »ikke fuldt ud fyldestgjör, hvad der fra norsk Side maa fastholdes som det endelige Maal», och ser man på uttalanden i den norska tidningspressen, så finner man, att en inflytelserik del af denna press anser förslaget bjuda så litet, att det i verkligheten innebär nästan en förolämpning mot Norge. Förslagets antagande synes således ej komma att medföra fred, ej ens vapenstillestånd; striderna om unionella konstitutionella förhållanden skulle sannolikt omedelbart efter dess antagande utbryta på nytt, och frukten af förslagets antagande skulle endast vara, att ett af Norges motiv att undanrödja de nu befintliga hindren för det gemensamma försvarets ordnande hade försvunnit.

Under sådana förhållanden synes det mig, som om man borde göra ett nytt allvarligt försök att med ens aflägsna de frön till misshällighet emellan de båda folken, som ligga i det bristfälliga sätt, hvarpå deras förhållanden i konstitutionelt afseende äro ordnade. För att vinna detta mål och för att vinna en tillfredsställande anordning af unionens hufvudändamål, det gemensamma försvaret, anser jag, att Sverige kan och bör gå långt i eftergifter i fråga om Norges deltagande i de gemensamma ärendenas behandling. Med sådant tänkesätt är det, som jag härmed vågar föreslå, att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan om åtgärder för en revision af riksakten, en revision, som bör gå ut på ordnande af de konstitutionella förhållanden mellan de båda rikena, som under unionens tillvaro varit föremål för allvarligare tvister, såsom frågan om det sammansatta statsrådets organisation och verkningskrets, formen för de diplomatiska ärendenas behandling, bestämmelserna om det gemensamma försvaret och riksaktens ställning till de båda rikenas särskilda grundlagar».

Såsom känt är, inrymmer hvarken riksakten eller någon annan unionel lag åt Norge delaktighet i de ministeriella målens handläggning, utom för så vidt dessa mål äro af sådan beskaffenhet, att de enligt regeringsformen skola afgöras i statsråd, i hvilket fall de enligt riksakten skola afgöras i sammansatt statsråd. Under de första 20 åren af föreningens tillvaro saknade också Norge — med nämnda undantag — hvarje regelmässig andel i dessa ärendens behandling. Det var först 1835, som Norge erhöll en dylik andel deri, då norske statsministern i Stockholm genom en kongl. resolution erhöll plats i den ministeriella konseljen vid sidan af de tvenne svenske statsrådsledamöter, af hvilka denna konselj enligt § 11 regeringsformen då skulle utgöras.

Denna brist på likställighet mellan de förenade rikena har sin mot-svarighet i bristen på likställighet i ett annat afseende. Medan svenska regeringsformen lemnar konungen fullkomlig frihet att på det sätt han finner lämpligt använda Sveriges krigsmagt för att möta de eventualiteter, som kunna framkallas af det sätt, hvarpå utrikes politiken handhafves, så förbjuder Norges grundlag (§ 25) Konungen att utan Stortingets samtycke använda de norska trupperna och den norska skärgårdsflottan till anfallskrig och innehåller dessutom ovilkorligt förbud mot att landtvärnet och öfriga norska trupper, som icke kunna räknas till linietrupper, nyttjas utom Norges gränser. Och då Norges grundlag intet innehåller om hvad med linietrupper eller landtvärn skall förstås, och ej heller stadgar något om styrkan af

dessa olika afdelningar af Norges krigsmagt, så kan Norge genom att öfverflytta den bästa och mest öfvade delen af sina trupper till landtvärnet, bringa linien, eller den del af armén, som får användas till de förenade rikenas gemensamma försvar, ned till en styrka som icke står i något rimligt förhållande till storleken af den armé, hvarmed Sverige bidrager till Norges så väl som till Sveriges försvar; och detta kan så mycket lättare ske som ett beslut af Stortinget i fråga om armé-lagstiftningen kan vinna gällande kraft utan Konungens medverkan, medan i Sverige Konungens samtycke ovilkorligen fordras för att krigsmagts styrka skall kunna nedbringas under den, som gällande lagar och författningar stadga.

De inskränkningar i Konungens dispositionsrätt öfver Norges krigsmagt, som Norges grundlag stadgar, blefvo 1814 insatta i denna lag med anledning af norska rikets förening med Sverige, likasom det var med anledning af denna förening och vid samma tillfälle, som den bestämmelse om formen för de diplomatiska ärendenas handhavande, hvilken förut fanns i denna grundlag, blef utesluten derutur. Dessa båda åtgärder stodo med hvarandra i naturligt samband. På samma gång man aflägsnade det hinder, som norska grundlagen, om den lemnats oförändrad, skulle hafva uppstått för de diplomatiska ärendenas handhavande af Sverige, sökte man genom att inskränka Konungens dispositionsrätt öfver krigsmagten minska de vådor, som för Norge skulle kunna uppkomma genom det sätt, hvarpå nämnda ärenden kunde komma att af Sverige handhavas. Detta samband berodde tydligen på den inre förbindelse, som eger rum mellan å ena sidan rätten att inverka på den yttre politikens ledning och å andra sidan skyldigheten att bära den risk, som denna rätts utöfning kan medföra, en förbindelse, som i verkligheten måste betraktas såsom ouplöslig.

Denna förbindelse har ock intill år 1885 så godt som utan undantag tryckt sin pregel på alla förhandlingar om sådana ändringar i unionsstadgandena, hvarigenom Norges rätt att inverka på ledningen af de förenade rikenas yttre politik skulle utvidgas. Den framträder ock i Hans Maj:t Konungens här ofvan intagna diktamen till statsrådsprotokollet den 17 sistlidne januari, om den också ej fått sitt uttryck i den ordning för de båda frågornas lösning, som der antydes, i det att frågan om Norges deltagande i de ministeriella målens behandling der angifves såsom den, hvilken först bör vinna sin lösning, hvadan ock det nådiga förslag till riksaktens ändring, som nu utgör föremål för utskottets yttrande, endast angår sistnämnda fråga.

Redan den omständigheten att förslaget endast rör den ena af de tvenne frågor, hvilka med hvarandra stå i en förbindelse, som är så intim som den här ofvan antydd, utgör för utskottet ett tillräckligt skäl att af-

styrka dess antagande. Förslaget lagställer Norges andel i den ministeriella konseljen; det ökar antalet af Norges ledamöter i denna konselj till samma storlek som Sveriges; det innehåller en bestämmelse, som utan tvifvel skall, såsom norska regeringen i sitt betänkande öfver förslaget yttrar, leda till att alla diplomatiska ärenden af någon betydighet komma att, der ej särskilda förhållanden i något fall annat föranleda, dragas under behandling i sammansatt svenskt-norskt eller norskt-svenskt statsråd, och det ger norska stortinget en rätt till konstitutionel kontroll i fråga om de ministeriella ärendenas handhafvande, som det nu saknar och hvars utöfning kan genom den ställning, som Stortinget intager i det norska statslifvet, blifva af oberäknelig betydelse för dessa ärendens behandling. Förslaget innebär i följd af allt detta, såsom herr Boëthius i sin motion anmärker, en principiell förändring i fråga om Norges rätt att utöfva inflytande på de ärenden, som röra de förenade rikenas förhållanden till främmande magter. Men förslaget förändrar intet af gällande bestämmelser i fråga om vidden af Norges skyldighet att, i händelse dessa ärenden handhafvas på ett sådant sätt, att det invecklar de förenade rikena i krig med en främmande magt, lemna bidrag till rikenas gemensamma försvar; det borttager ingen af de inskränkningar i Konungens rätt att råda öfver Norges krigsmagt, som insattes i norska grundlagen på samma gång handhafvandet af Norges yttre politik öfverlemnades åt Sverige; det borttager ej ens den bestämmelse, som innefattar grundlagsförbud mot att till det gemensamma försvaret använda den del af Norges krigsmagt, till hvilken Stortinget i följd af sin magt öfver lagstiftningen kan öfverflytta den bästa och mest öfvade delen af norska hären. Förslaget kan därför enligt utskottets mening ej anses öfverensstämma med de intressen, som Sverige har att vid de unionella frågornas ordnande bevaka. Ett förslag af detta innehåll kan ej heller med skäl hemta sin grund från den förändring i den ministeriella konseljens sammansättning, som, i följd af statsministerembetets inrättande 1876 af Sveriges Konung och Riksdag beslöts 1885 och som ej innefattade annat, än att — likasom norske statsministern tjugu år efter unionens afslutande genom kongl. resolution erhållit säte i nämnda konselj — äfven svenske statsministern der skulle hafva plats.

Med afseende på förslagets affattning har utskottet att erinra hufvudsakligen detsamma, som af svenska statsrådet 1886 anfördes mot det förslag i denna fråga, som af norska regeringen då blifvit framlagdt (se handlingar angående frågan om de ministeriella ärendenas behandling, Stockholm 1886 s. 25 f.). Det ovilkorliga stadgandet om tre norska statsrådsledamöters närvaro i den ministeriella konseljen synes göra det omöjligt för Konungen att, utan ett för föreliggande ärenden möjligen menligt uppskof, i Sverige hålla dylik konselj, så vida någon af de härvarande tre norska statsrådsledamöterna

skulle vara af förfall hindrad att komma tillstådes. — Den punkt, hvori bestämmes, hvilka ärenden äro af natur att böra förekomma i ministeriel konselj, är, ehuru bättre affattad än motsvarande punkt i norska regeringens nyssnämnda förslag, dock så formulerad, att den kan lemna rum för den uppfattningen, att ärenden kunna finnas, som angå det ena rikets förhållande till främmande magter, utan att ens medelbart angå det andra riket, — en uppfattning, som är så stridande mot unionens grundtanke och så farlig för dess framtid, att i riksakten intet bör förekomma, som kan lemna den något, vore det ock det allra ringaste, stöd. — Lika litet kan utskottet gilla, att i det kongl. förslaget intagits en bestämmelse, som lemnar rum för tvetydighet i fråga om den statsrådsledamots nationalitet, som i egenskap af minister för utrikes ärendena skall vara föredragande i den ministeriella konseljen. Det kan väl med allt skäl synas, som om någon tvetydighet i detta afseende icke skulle vidlåda den nu ifrågavarande bestämmelsen, om den nemligen sammanställes med det alltifrån unionens början bestående, och äfven af Norges förnämsta statsrättsliga auktoritet såsom rättsligt erkända förhållandet, att ministern för utrikes ärendena måste vara ledamot af svenska statsrådet. Men i annat ljus framstår saken, om man sammanställer den nu föreslagna bestämmelsen med förhandlingarne om nu förevarande ämne af år 1886. Motsvarande bestämmelse i norska regeringens då afgifna förslag var af samma lydelse som den nu föreslagna. Mot denna bestämmelse anmärkte då svenska statsrådet, att den lemnade frågan om utrikesministerns nationalitet oafgjord; han kunde, utan att riksaktens ifrågavarande § ändrades, lika väl vara ledamot af det norska statsrådet som af det svenska; skälet till denna förslagens affattning vore ej af norska regeringen angifvet, och man vore därför hänvisad att söka förslagens betydelse och syfte i de yttranden i ämnet, som året förut blifvit inför norska stortinget afgifna af norska regeringens främste man; af dessa yttranden framginge, att denne vid jmförelse mellan det förslag till ny föreningsakt, som år 1869 framlades för rikenas representationer, och den anordning, som 1885 förbereddes, ansett den senare innebära ett företräde derutinnan, att genom densamma ej blefve i grundlag fastslaget, att ministern för utrikes ärendena skulle vara svensk statsrådsledamot. Inför så beskaffade uttalanden måste, enligt svenska statsrådets åsigt, en redaktion af den ifrågavarande riksaktsbestämmelsen, som med full tydlighet återgafve den svenska uppfattningen af densamma, vara en oafvislig fordran å svensk sida. Det svenska statsrådet ansåg sig emellertid icke behöfva för detta ändamål förorda en sådan redaktion af bestämmelsen, att utrikesministerns svenska nationalitet derigenom skulle uttryckligen stadgas. Det inskränkte sig — och visserligen med fullt skäl — till att yrka på en

bestämmelse, som var så affattad, att den med all önskvärd tydlighet visade sig utgå från den förutsättningen att utrikesministern skall vara ledamot af svenska statsrådet. På detta yrkande, som å norska sidan icke ansågs kunna bifallas, strandade 1886 underhandlingarne beträffande nu förevarande ämne, för att innevarande år återupptagas med det resultat, att den ifrågasvarande bestämmelsen blifvit framlagd för Riksdagen till antagande i samma redaktion, mot hvilken svenska statsrådet 1886 fann sig böra inlägga nyssnämnda gensaga. Hade förslaget till den sålunda formulerade bestämmelsen varit åtföljdt af förslag till sådan ändring af § 7 riksakten, hvarigenom de i denna paragraf förekommande beteckningarna för vissa ledamöter af svenska statsrådet hade bragts till öfverensstämmelse med de benämningar på dessa statsrådsledamöter, som 1876 stadgades i regeringsformen, så hade utskottet icke i den nu föreslagna redaktionen af stadgandet om föredragande i den ministeriella konseljen funnit något skäl att afstyrka det kongl. förslaget, ty någon tvetydighet i fråga om föredragandens nationalitet hade i sådant fall icke kunnat läggas stadgandet till last. Men då den nu föreslagna ändringen i riksaktens § 5 icke ens stälts i samband med denna enkla och, såsom det vill synas, nödvändiga ändring af samma lags § 7, så måste utskottet äfven med afseende på det sätt, hvarpå den nu ifrågasvarande bestämmelsen är formulerad, afstyrka förslagets antagande. Utskottet kan nemligen icke tillstyrka ett förslag, som för några få år sedan från Sveriges sida måste afvisas därför, att det, sedan grundsatsen om utrikesministerns svenska nationalitet blifvit till sin rättsliga giltighet ifrågasatt, lemnade detta spörsmål oafgjordt, och som, enligt hvad norske statsministern Stang under debatterna i norska stortinget den 21 och 23 sistlidne februari till förslagets förmån och såsom en »väsentlig förbättring» framhöll, genom uteslutning af den i 1886 års norska förslag förekommande hänvisningen till de särskilda rikenas grundlagar i ännu högre grad än sistberörda förslag lemnar denna fråga sväfvande. Det skulle enligt utskottets åsigt vara till synnerligt men, ej blott för Sveriges, utan i lika hög grad för unionens sanna intresse, att godkänna ett förslag, som enligt upprepade yttranden af norska regeringens främste man under de nyssnämnda stortingsdebatterna, å norska sidan anses vara bygd på den grundsatsen, att en sådan sak som frågan om utrikesministerns nationalitet skall i rättsligt afseende betraktas såsom en öppen fråga.

Med den Kongl. proposition, som utskottet nu granskat, åsyftas såsom här ofvan är angifvet, bland annat, att i riksakten införa stadganden om ministeriella ärendens behandling, som nu i denna lag saknas; och är, i fråga härom förslaget, att sådana ärenden skola kunna afgöras icke blott i en ministeriel konselj, bestående af tre ledamöter af det svenska och tre ledamöter af det

norska statsrådet, utan äfven, der Konungen finner det lämpligt, i sammansatt svenskt-norskt eller norskt-svenskt statsråd. »Då emellertid», yttrar statsrådet och chefen för justitiedepartementet i sitt här ofvan intagna yttrande till svenska statsrådets protokoll den 31 sistlidne januari, »11 § i regeringsformen förutsätter, att endast tre statsrådsledamöter skola närvara vid ministeriella ärendens afgörande, samt nyssnämnda föreslagna nya bestämmelser i riksakten vid sådant förhållande skulle komma att i viss mån afvika från ordalagen i grundlagen, men en dylik bristande öfverensstämmelse bör förekommas, synes det mig vara nödigt att till sagde 11 § i regeringsformen foga ett tillägg af innehåll, att ministeriella mål kunna föredragas och afgöras äfven i statsrådet in pleno.» I öfverensstämmelse härmed har Kongl. Maj:t föreslagit det tillägg till § 11 regeringsformen, att ministeriella mål kunna, om Konungen finner det lämpligt, i statsrådet afgöras.

Den ifrågavarande paragrafen i regeringsformen stadgade i sin ursprungliga lydelse, att den ministeriella konseljen skulle utgöras af utrikesministern och hofkanslern, hvilken bestämmelse i följd af hofkanslersemetets afskaffande 1840 ändrades så, att nämnda konselj skulle bestå af utrikesministern och någon annan statsrådets ledamot. I följd af statsministeremetets inrättande 1876 erhöll paragrafen år 1885 sin nu gällande lydelse, som stadgar, att den ministeriella konseljen skall utgöras af ministern för utrikes ärendena, statsministern och någon annan statsrådets ledamot, eller, der ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister, två andra statsrådsledamöter.

Dessa bestämmelser om sammansättningen af den konselj, der ministeriella mål skola föredragas och afgöras, hafva vid särskilda tillfällen blifvit så tolkade, som om hvad deri stadgas om antalet af dess medlemmar icke skulle behöfva iakttagas i vidsträcktare mån, än att detta antal icke finge vara mindre, än det i paragrafen stadgade, hvaremot Konungen skulle vara oförhindrad att afgöra ministeriella ärenden i en konselj, som bestode af ett större antal ledamöter än det i nu ifrågavarande paragraf bestända. På en dylik tolkning är den kongl. resolution byggd, hvarigenom norske ministern i Stockholm 1835 erhöll rätt till säte i den ministeriella konseljen; med stöd af samma tolkning är det ock, som Konungen stundom låtit sådana ärenden, hvarom § 11 regeringsformen stadgar, behandlas i sammansatt statsråd. Behörigheten af denna tolkning har emellertid vid olika tillfällen bestridts, och Kongl. Maj:t har nu ansett nödigt, att i grundlagen stadgas, att ministeriella mål kunna föredragas och afgöras äfven i statsrådet in pleno. Det tillägg till § 11 regeringsformen, som i följd häraf föreslagits, är emellertid, enligt utskottets åsigt, icke tillräckligt för att bringa de af Kongl. Maj:t föreslagna nya stadgandena i riksakten i öfverensstämmelse med

regeringsformen. Lika väl som en bestämmelse, hvarigenom åt Konungen medgifves rätt att låta sådana ärenden, om hvilkas behandling stadgas i § 11 regeringsformen, föredragas i statsråd, är af beskaffenhet att kräfva en ändring af denna paragraf, lika väl skulle en bestämmelse, som medgäfvade dylika ärendens behandling i en konselj, bestående af de i berörda paragraf nämnda statsrådsledamöter jemte tre ledamöter af norska statsrådet, för sin giltighet kräfva regeringsformens ändring. Och i ännu högre grad måste dylikt vara förhållandet med en bestämmelse, som, liksom den, hvilken nu är föreslagen att intagas i riksakten, stadgar skyldighet för Konungen att — der han ej vill låta ministeriella mål föredragas i statsråd — afgöra dem i en konselj, som skall bestå ej blott af tre ledamöter af det svenska statsrådet, utan äfven af tre ledamöter af det norska. De former, enligt hvilka Konungen jemlikt regeringsformen skall utöfva sin regeringsmakt, kunna nemligen icke i annan ordning än den, som för grundlagsändring är föreskrifven, och således icke endast genom riksaktsbestämmelse, göras trängre eller mera tyngande än regeringsformen stadgar.

Det kongl. förslaget till riksaktens ändring anses af svenska statsrådet, enligt dess yttrande till sammansatta statsrådets protokoll af den 28 sistlidne januari, vara egnadt att, »såvidt sådant är möjligt utan väsentligen genomgripande förändringar i de för föreningen gällande bestämmelser, utjemna den olika uppfattning, som råder i fråga om det inflytande, hvartdera riket bör hafva på de ministeriella ärendenas behandling.» Då emellertid norska regeringen i sitt betänkande af den 26 januari förklarar, att förslaget icke »fullt tillfyllestgör, hvad från norsk sida måste fasthållas såsom det slutliga målet,» medan samma regering, enligt statsministern Stangs yttrande i stortinget den 21 sistlidne februari, »noga har aktat sig för» att i sammanhang med denna förklaring yttra något om, att — såsom norska statsrådsafdelningen i Stockholm 1886 öppet och fullständigt medgaf — detta slutliga mål icke kan vinnas utan »genomgripande förändringar i riksakten», så synes det, som om man redan på grund af detta förhållande skulle vara berättigad att tvifla på rigtigheten af svenska statsrådets nyssnämnda uppfattning i fråga om det resultat, som genom förslagets antagande skulle ernås. Och i ännu högre grad synes detta tvifvel vara berättigadt, om man tillika besinnar, att förslaget icke tillgodoser den fordran, som från Sveriges sida vid olika tillfällen blifvit framställd, att ökning af Norges inflytande på behandlingen af ämnen, som röra de förenade rikenas förhållande till främmande magter, bör åtföljas af förändring i de stadganden, som angå Norges deltagande i de förenade rikenas gemensamma försvar. I sjelfva verket kräfvast enligt utskottets åsigt mera omfattande förändringar i föreningsstadgandena än de af Kongl. Maj:t nu föreslagna för att undanrödja de an-

ledningarna till misshällighet mellan de båda folken, som kunna förefinnas i de för föreningen gällande bestämmelsernas brister. Dessa brister hafva under föreningens tillvaro tid efter annan framträdt, ej minst under förhandlingarna om den fråga, hvares ordnande åsyftas med det nu föreliggande kongl. förslaget. Medan detta förslag enligt svenska statsrådets åsigt innefattar ett medgifvande åt Norge, hvarpå detta rike icke rättsligen kan göra anspråk, så framgår af handlingarna, att enligt norska regeringens åsigt samma förslag, huru tillmötesgående det än från svensk sida kan anses vara, icke ens lemna Norge, hvad dess genom riksakten stadgade ställning inom unionen gifver detta rike rätt att kräfvä. Medan man å svensk sida anser, att en förändring sådan som den af Kongl. Maj:t nu föreslagna endast kan genomföras medelst öfverenskommelse mellan båda rikena, så har för några få år sedan inom Stortinget väckts förslag att, oberoende af Sveriges samtycke, genomföra den endast genom ändring af Norges grundlag. Och medan en i Sverige vidt utbredd mening, som vid flerfaldiga tillfällen erhållit officiellt uttryck, anser ändringar i bestämmelserna om Norges ställning till den yttre politikens ledning endast kunna medgifvas i sammanhang med ändringar i stadgandena om Norges deltagande i det gemensamma försvaret, synes man numera i Norge temligen allmänt hysa den uppfattningen, att denna åsigt skulle i sin tillämpning innebära en kränkning af de rättigheter, som vid unionens stiftande blefvo Norge tillförsäkrade. Dessa och dylika meningskiljaktigheter röja en olikhet i uppfattningen af unionsbestämmelsernas verkliga innebörd, som för unionens framtid kan blifva ödesdiger, om den ej, medan tid är, aflägsnas. Enligt utskottets åsigt kan den ej aflägsnas utan en fullständig revision af föreningsbestämmelserna, och utskottet anser därför en dylik revision böra företagas.

Denna revision borde naturligtvis utgå derifrån, att ingen rubbning sker i den grundsatsen, att de båda under en konung förenade rikena skola i fråga om inre angelägenheter vara fullt sjelfständiga i förhållande till hvarandra, medan de i fråga om förhållandena till främmande magter utgöra en organisk enhet med gemensamt försvar och gemensam styrelse; men de båda folkens ömsesidiga skyldigheter i fråga om det gemensamma försvaret skulle i föreningsakten bestämmas; den gemensamma styrelsen i fråga om yttre angelägenheter skulle, i stället för att den nu är svensk och konstitutionellt ansvarig endast inför svenska riksdagen, blifva unionel, så att utrikesministern skulle kunna vara lika väl norrman som svensk, och verka under en för båda rikena gemensam konstitutionel ansvarighet; vidare skulle en bestämd gränslinie uppdragas mellan föreningsbestämmelserna och hvarterda rikets särskilda konstitutionella rätt derigenom, att man i sjelfva föreningsakten upptog alla föreskrifter, hvilka skola anses såsom unionella och alltså icke må för-

ändras eller upphävas utan genom öfverensstämmande beslut af Konungen och begge rikenas nationalrepresentationer.

Men om utskottet sålunda instämmer i den tanke, som ligger till grund för herr Boëthius' motion, så finner sig utskottet dock icke kunna tillstyrka bifall till det förslag, den innefattar. Utan att inlåta sig på spörsmålet om den närvarande tidpunktens lämplighet för att upptaga revisionsfrågan till lösning, anser nemligen utskottet, att, när denna viktiga och grannliga fråga skall upptagas, initiativet dertill bör utgå från Kongl. Maj:t, som bäst är i tillfälle att bedöma, när tiden är lämplig att bringa henne å bane.

På grund af hvad nu är anfördt och då utskottet för öfrigt anser, att förslag till föreningsbestämmelsernas ändring, som utgå från regeringen, böra samtidigt förekomma till behandling inom de båda rikenas representationer, men sådant icke är möjligt med det nu föreliggande kongl. förslaget till riksaktens ändring, får utskottet hemställa:

1:o) att Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 11 regeringsformen icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;

2:o) att Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 5 i den emellan Sverige och Norge upprättade riksakt icke må af Riksdagen bifallas;

3:o) att herr Boëthius' motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af riksakten icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1891.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer

af herr *G. Elowson*, beträffande tredje punkten:

»Inom utskottet har jag framhållit behöfligheten och önskvärldheten af, att de bestämmelser, som angå föreningen emellan Sverige och Norge, blifva

föremål för en fullständig revision. Den härför nödiga utredningen torde kunna uppdragas åt en komité af svenske och norske män, lika många från hvardera riket.

Derjemte har jag under öfverläggningarna i utskottet sökt göra gällande, att såsom ledning för nämnda revision följande grunder böra hufvudsakligen uppställas, nemligen:

att de båda under en konung förenade rikena äro i fråga om inre angelägenheter fullt sjelfständiga i förhållande till hvarandra;

att de båda rikena i fråga om förhållandena till främmande magter utgöra en organisk enhet med gemensamt försvar;

att de båda folkens ömsesidiga skyldigheter i fråga om det gemensamma försvaret bestämmas i en föreningsakt eller i riksakten;

att utrikesärendena föredragas och afgöras uti en på grundvalen af likställighet bildad unionel konselj;

att såväl föredraganden som öfriga rådgifvande ledamöter af nämnda konselj äro konstitutionellt ansvariga inför en unionel institution;

att till utrikesminister kan utnämnas antingen en svensk eller en norsk man; samt

att en bestämd gränslinie uppdrages mellan föreningsbestämmelserna å ena sidan och hvardera rikets särskilda konstitutionella rätt å andra sidan derigenom, att i sjelfva föreningsakten intagas alla föreskrifter, hvilka äro unionella och såsom sådana icke kunna förändras eller upphävas utan genom öfverensstämmande beslut af Konungen och begge rikenas nationalrepresentationer.

Ehuru utskottet afstyrkt ifrågasatt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af riksakten, har detsamma likväl uti sin motivering intagit ungefär allt det, som under diskussionen förordades såsom en dylik skrifvelses väsentliga innehåll. Då jag hyser den öfvertygelsen, att unionsbandet stärkes genom ett öppet uttalande ifrån den svenska representationen angående en revision af unionsbestämmelserna, så har jag ansett mig icke böra underlåta att göra hemställan om en skrifvelse uti förevarande viktiga angelägenhet.

Jag hemställer alltså,

att Riksdagen ville med anledning af herr Boëthius' motion i ämnet medelst skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, när tiden dertill profvas lämplig, låta i öfverensstämmelse med här ofvan angifna grunder företaga en revision af unionsbestämmelserna mellan de båda rikena samt derefter för Riksdagen i Sverige och Stortinget i Norge samtidigt framlägga de förslag, hvar till förutnämnda revision kan gifva anledning.»

af herr *Hedin*:

»Det har tillförene ansetts vara sjelffallet, att förslag till ändring i unionsfördraget mellan Sverige och Norge borde samtidigt föreläggas båda rikenas representationer, och det har likaledes hållits för önskvärdt, att afgörelsen måtte, så vidt möjligt, ega rum samtidigt. Sålunda framlades 1818 för Riksdagen och Stortinget, såsom tillägg till riksakten, ett slags unionel tryckfrihetslag, och år 1869 förslag till ny föreningsakt. Det förra kunde väl icke förekomma till slutligt afgörande i båda länderna, såsom vederbörande, i följd af en oförklarlig glömska af riksaktens § 12, hade föreställt sig. Men det senare afgjordes 1871 af båda representationerna, sedan nästföregående Riksdag, på konstitutionsutskottets initiativ, för sin del beslutit och Kongl. Maj:t lemnat sitt samtycke till uppskof med slutliga behandlingen af förslaget. Anledningen till uppskofvet var icke blott och tvifvels utan icke ens hufvudsakligen »den korta tid detta omfattande förslag varit hvilande», utan äfven och förnämligast »önskvärdheten deraf, att Riksdagen och norska Stortinget komme att mera samtidigt fatta beslut i detta för de båda folken så viktiga och grannliga ämne.»

Af anledningar, som icke blifvit offentliggjorda, har Kongl. Maj:t nu förfarit helt annorlunda. Kongl. Maj:t har för Sveriges Riksdag framlagt dels ett förslag till ändring i riksaktens § 5, hvilket af innevarande Riksdag skall definitivt afgöras, dels ett förslag till ändring i § 11 regeringsformen, hvilket ej kan af Riksdagen definitivt antagas förr än 1894; och är det förra förslaget trädande i kraft såsom lag, derest det af Riksdagen blifver godkändt, beroende af tvenne förutsättningar, af hvilka den ena, eller upphöjandet till grundlag af den ifrågasatta ändringen i § 11 regeringsformen, ej kan inträffa förr än 1894, medan den andra, eller norska Stortingets samtycke till den i Sverige föreslagna förändringen i riksaktens § 5, så mycket mindre kommer att ega rum, som förslag derom icke ens kommer att för Stortinget framläggas.

Medan Kongl. Maj:t sålunda för Riksdagen framlagt två förslag, af hvilka det ena måste definitivt afgöras i år, det andra ej kan slutligen antagas förrän 1894, hafva deremot i Norge förslag till motsvarande ändringar i Norges grundlag och i riksakten, hvilken i Norge är grundlag, *icke* blifvit framlagda, utan har blott tillkännagifvits, att man ämnade framlägga dem 1892, då det grundlagsenligt först kan ske. Om detta tillkännagifvande, som lemnades norska Stortinget i februari månad, komme att gå i fullbordan, så skulle Stortingets beslut i frågan först kunna fattas år 1895. Det är således tydligt, att ingenting kunde vara mera onödigt, än den afvikelse från den förut såsom riktig erkända samtidighetsprincipen, som egde rum, då för 1891 års Riksdag unionsfrågor framlades, hvilka ej förr än 1892 kunna föreläggas Stortinget.

Som bekant, är nämnda tillkännagifvande faktiskt, om än ej formellt, återkalladt i och med ministèrförändringen i Norge.

Då sålunda den farkost, der den allra nyaste unionella statskonsten befann sig ombord, lidit hafveri redan i hamnen, har jag ansett konstitutionsutskottet icke behöfva eller böra, såsom motiv för afstyrkandet af Kongl. Maj:ts propositioner n:is 13 och 14, anföra någonting annat än denna fullt konstaterade olyckshändelse. Och hvad angår den af en motionär i Andra Kammaren väckta fråga om en revision af riksakten, lærer det vara tillräckligt att erinra att, om en gång en sådan fråga kan väckas, med utsigt till framgång, eller åtminstone utan att göra skada, initiativet måste hafva en allmän sammanstående mening inom båda länderna att stödja sig på, hvilket nu icke alls är händelsen.

Utskottets majoritet har emellertid funnit ögonblicket lämpligt för åtskilliga så väl retrospektiva betraktelser som framtidsfunderingar, hvilka påkalla följande genmäle.

Utskottet uppgifver, att Norges uteslutande från »delaktighet i de ministeriella målens handläggning» har sin motsvarighet i den brist på likställighet mellan de förenade rikena, som eger rum i ett annat afseende, nemligen att Konungen i Norge ej har samma dispositionsrätt öfver Norges, som Konungen i Sverige öfver Sveriges stridskrafter; och söker utskottet att ställa dessa båda förhållanden i ett historiskt samband med hvarandra.

Här är först att anmärka, att den inre konstitutionella frågan om konungamagtens större begränsning och folkrepresentationens större magt i det ena riket, om den föres större och den senares ringare rätt i det andra riket är en helt annan fråga, än den folkrättsliga om båda unionsstaternas, om de förenade folkens ömsesidiga rätt i unionen. Den förra bör ej sammanblandas och kan ej utan skada sammanblandas med den senare. Om svenska regeringsformen gifvit Konungen den farliga rättigheten att, såsom utskottet säger, »på det sätt han finner lämpligt använda Sveriges krigsmagt för att möta de eventualiteter, som kunna framkallas af det sätt, hvarpå utrikespolitiken handhafves», och om i detta afseende »likställighet» ej finnes mellan konungamagten i Sverige och konungamagten i Norge, så afhjelpes denna brist lämpligast genom en grundlagsförändring, som fräntager Konungen i Sverige rätt att utan Riksdagens samtycke börja krig. Och om Norge är utestängdt från jemlik andel med Sverige i de ministeriella målens handläggning, så lär detta ej vara någon förmån för Sveriges folk, om det än af *konungamagten* räknas för en fördel, att den konstitutionella kontrollen på detta område är så svag som möjligt. Den som af ovilja mot likställighet i detta fall ej vill förbättra nämnda kontroll på det enda effektiva sättet, nemligen genom de ministeriella målens förläggande under statsrådet, tjenar

endast den ansvarslösa sjelfrådigheten i handhafvandet af de ärenden, som angå förhållandet till främmande magter, men motverkar båda folkens intresse och unionens bästa.

Detta i förbigående. Jag går nu att tillse, hur det förhåller sig med det förmenta historiska »sambandet» mellan inskränkningarna i Norges Konungs dispositionsrätt öfver landets stridskrafter och bestämmelserna om de ministeriella målen.

Norska grundlagen i dess ursprungliga lydelse undantager, i § 30, från föredragning och afgörande i statsrådet »diplomatiska og egentlige militære Commandosager.» Om de förra stadgades i § 33, att den statsrådsledamot, »som forestaaer det udenlandske Departement, bør have en egen Protocol, hvori de Sager indføres, som ere af den Natur, at de ikke bør forelægges det samlede Statsraad. For övrigt gjælder i dette Tilfælde samme Bestemmelser, som i § 32 ere fastsatte» (d. v. s. rådgifvarnes pligt att frimodigt säga sin mening, Konungens pligt att höra den, rådgifvarnes pligt att till protokollet göra kraftiga föreställningar).

A urtima Stortinget föreslogo Karl XIII:s kommissarier, att § 30 (= n. v. § 28) skulle bibehållas och § 33 utgå, hvilket ock af Stortinget beslöts.

Var det då Stortingets afsigt, när föreningen med Sverige beslöts, att kasta bort all konstitutionel kontroll öfver, hvarje ministerielt ansvar för handhafvandet af Norges utrikespolitik samt, i motsats mot Eidsvoldsmännen, på detta område göra Konungen enväldig?

Ett sådant antagande är orimligt. Man behöfver för öfrigt icke stanna vid suppositioner såsom svar på frågan. Ty Stortinget antog, likaledes i öfverensstämmelse med Karl XIII:s kommissariers förslag (§ 34), »i stället för» § 33 den bestämmelse, som utgör § 38 i den reviderade grundlagen och som lyder: »Saavel den Norske Statsminister, som de tvende Norske Statsraader, der følge Kongen, have Sæde og delibererende Stemme i det Svenske Statsraad, naar sammesteds forhandles Gjenstande, som angaae begge Riger. I saadanne Sager bør tillige den i Norge værende Regjerings Betænkning indhentes, med mindre Sagerne udfordre saa hastig Afgjørelse, at Tid dertil ei gives.» Denna bestämmelse inrycktes sedermera i riksakten (§ 5) med det tillägget, att då inför Konungen i det norska statsrådet, när och ehvar det är samladt, ämnen förehafvas, som angå båda rikena, skola trenne ledamöter af det svenska statsrådet der äfven hafva säte och stämman.

Detta är icke några på fri hand uppgjorda förmodanden, utan intygas af det urtima Stortingets protokoll, der det heter, att den af Stortinget förordnade komité, som mottog meddelanden från Karl XIII:s kommissarier, till

Stortinget afgaf det utlåtandet, (» Munk og Birkeland: Storthingsefterretninger 1814—1833, 1:e b., s. 168), att Eidsvolds-grundlagens § 33 (om det norska utrikesdepartementet) kunde — på sätt kommissarierna föreslagit — »efter Comiteens Formening bortfalde, men *i dens Sted* antages en ny af följande Indhold: Saavel den Norske Statsminister som de tvende Norske Statsraader, der følge Kongen, have Sæde og Stemme i det Svenske Statsraad, naar sammesteds forhandles Gjenstande, som angaae begge Riger. I saadanne Sager bør tillige det Norske Statsraads Betænkning indhentes, med mindre Sagerne udfordre saa hastig Afgjørelse, at Tid dertil ei levnes.» Och i enlighet härmed beslöt Stortinget.

Stortinget hade således upphäft den grundlagsbestämmelse, som handlade om utrikesdepartementet, det hade för unionens skull uppoftat rätten att hafva en egen utrikesminister, men det hade ej på samma gång velat undandraga de ärenden, som angå rikets förhållande till främmande magter, all konstitutionel kontroll och öfverlemna dem åt Konungens personliga envælde, utan antog i stället en grundlagsbestämmelse, som afsåg att dessa ärenden skulle läggas under sammansatt svenskt-norskt statsråd.

Man har nu sagt, men utan att därför kunna åberopa något bevis, att urtima Stortinget omöjligen kan hafva menat, hvad dess protokoll dock säger att det menat, i ty att Stortinget ej skall kunna hafva varit okunnigt derom, att enligt svenska regeringsformen diplomatiska angelägenheter icke höra under »statsrådet», och sålunda den i stället för § 33 antagna grundlagsbestämmelsen om sammansatt statsråd ej var tillämplig å diplomatiska saker. Omöjligheten af ett sådant misstag förefaller dock ej så absolut, om man besinnar, att det fyratiofem år senare fans svenske folkrepresentanter, som icke kände riksakten bättre, än att de kunde påstå, att densamma innehöll stadgande om Konungens rätt att till ståthållare förordna en norrman eller en svensk. Men äfven om Stortinget lagt märke till motsägelsen mellan den nya bestämmelsen och svenska regeringsformen, kan det icke dess mindre hafva ansett den förre leda till målet, alldenstund den förre, som följande året blef ett riksaktsstadgande, ju borde, i likhet med unionskontraktets, riksaktens, samtliga föreskrifter, gälla *framför* stadganden i båda ländernas särskilda grundlagar.*)

*) Riksakten, säger Rydin (Föreningen mellan Sverige och Norge, s. 251), är de särskilda rikenas grundlagar »öfverordnad, så till vida, som densamma, såsom angående båda rikena och stäld under bådads samfälda lagstiftande magt, eger giltighet framför de särskilda grundlagarne, så att *hvarhelst någon stridighet skulle förekomma mellan ett grundlagsbud och ett riksaktsstadgande, det sistnämnda erkännes såsom gällande*».

Mot ostridiga fakta är i mina ögon den gissningen betydelselös, att Stortinget icke afsåg, hvad dess protokoll dock säga, att det hade i sigte. Och mot dem, som roat sig med dylika utläggningar, förtjenar anföras, hvad den första unionskomitén — utan någon reservation från de svenska ledamöterna, herrar Aug. von Hartmansdorff, J. P. Lefrén, B. Rosenblad, C. G. Warberg — härom yttrar. (Handlingar angående frågan om revision af föreningsfördraget mellan Sverige och Norge, II, 75):

— — — — — »Då således sistnämnde § (= § 38 i Norges grundlag) blef uti grundlagen af den 4 november 1814 upptagen, för att gälla om diplomatiska ärendena, kan icke nekas, att afsigten var att Norge skulle deltaga i behandlingen af nämnda ärenden på der föreskrifvet sätt; men då uttrycken inskränka sig till de för begge rikena gällande ärenden, som behandlas i svenska statsrådet, så uttolkades dessa uttryck sålunda, att Norge alldeles uteslöts från deltagande i dessa ärendens behandling.»

Detta om det s. k. naturliga sambandet.

Då utskottet funnit lämpligt att orda om, huruledes det står i Norges skön att nedbringa sin andel i det gemensamma försvaret till ett minimum, »som icke står i något rimligt förhållande» till storleken af Sveriges andel, synes det mig, att utskottet äfven borde hafva meddelat en säkerligen för alla svenskar och norrmän lika välkommen som oväntad upplysning om, huru, när och till hvad »storlek» Sveriges andel i det unionella försvaret blifvit bestämd, och hänvisa till de, om än ej unionelt kontraktsmässigt, åtminstone såsom svensk lag gällande föreskrifterna härom. Om åter utskottet ej är i stånd att anförä några sådana stadganden, borde må hända jämförelsen mellan två faktorer, af hvilka den ena — den svenska — är okänd, hafva uteblifvit. Och om utskottet tagit i öfvervägande, att Norges Konung utan Stortingets samtycke eger, enligt lagen af 16 juni 1885, att på svensk mark till vårt lands försvar använda linietrupper till en manskapsstyrka af 18,000 man, samt dermed jemfört den styrka, som Sverige enligt utskottets åsigt kan sända till Norge, så torde det hafva blifvit klart, att hvad utlåtandet säger om det unionella försvaret ej innehåller en upplysande jämförelse, men åtminstone ser ut som en vilseledande, af ingenting rättfärdigad insinuation.

Hvad slutligen angår utskottets unionella framtidsvyer, hvilka dess värre äro nog dimmiga och förete allt för mycket sönderflytande konturer, tillåter jag mig att anmärka, att om utskottet (sid. 18) åsyftar en unionel representation för ett eller flere slag af ärenden, utskottet utan tvifvel misstagit sig, derest det föreställer sig att någotdera folket vill frånhända de särskilda folkrepresentationerna någon magtbefogenhet, för att öfverlåta den åt en på mycket svag grund hvilande unionel representation, enär följden

deraf endast kunde blifva minskning af det konstitutionella ansvaret och utvidgning af en lysten konungamagts faktiska magtsfer.»

af herr *Johnsson*, som ansett att utskottets yttrande bort hafva följande lydelse:

»Som känt är, inrymmer hvarken riksakten eller någon annan unionel lag åt Norge delaktighet i de ministeriella målens handläggning, utom för såvidt dessa mål äro af sådan beskaffenhet, att de enligt regeringsformen skola afgöras i statsråd, i hvilket fall de skola afgöras i sammansatt statsråd. Under de första 20 åren af föreningens tillvaro saknade också Norge — med nämnda undantag — hvarje regelmessig andel i dessa ärendens behandling. Det var först 1835, som Norge erhöll en dylik andel deri, då norske statsministern i Stockholm genom en kongl. resolution erhöll plats i den ministeriella konseljen vid sidan af tvenne svenske statsrådsledamöter, af hvilka denna konselj enligt § 11 regeringsformen då skulle utgöras. Denna brist på likställighet mellan de förenade rikena har sin motsvarighet i bristen på likställighet i ett annat afseende. Medan svenska regeringsformen lemnar Konungen frihet att använda Sveriges krigsmagt till de förenade rikenas försvar, så förbjuder Norges grundlag Konungen att utan Stortingets samtycke använda andra norska trupper, än som räknas till linietrupper, utom Norges gränser. Dertill kommer, att då någon bestämmelse om hvad som menas med linietrupper icke är intagen i Norges grundlag, och ändring der af Stortinget kan vidtagas utan Konungens samtycke, så synes i detta afseende en fastare grundval för de förenade rikenas gemensamma försvar vara önskvärd.

Grunden för det gemensamma försvaret torde böra i riksakten bestämmas, hvarigenom Kongl. Maj:t skulle berättigas använda, utom båda rikenas stamtrupper, vissa årsklasser af de värnpliktige i Sverige likasom ett lika antal årsklasser i Norge till de förenade rikenas försvar.

Redan den omständighet att förslaget således endast berör den ena af de tvenne frågor, hvilka med hvarandra torde böra stå i ett sammanhang, utgör för utskottet ett tillräckligt skäl att afstyrka detsamma.

Med den kongl. propositionen äsyftas, bland annat, att i riksakten införas stadganden om ministeriella ärendens behandling, som nu i denna lag saknas; och är i fråga härom föreslaget, att sådana ärenden skola afgöras icke blott i en ministeriel konselj, bestående af tre ledamöter af det svenska och tre ledamöter af det norska statsrådet, utan äfven, der Konungen finner det lämpligt, i statsrådet. Då emellertid, yttrar statsrådet och chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet den 31 sistlidne januari, 11 § regeringsformen förutsätter, att endast tre statsrådsledamöter skola närvara vid ministeriella ärendens af-

görande, samt nyssnämnda föreslagna nya bestämmelser i riksakten vid sådant förhållande skulle komma att i viss mån avvika från ordalagen i grundlagen, men en dylik bristande öfverensstämmelse bör förekommas, synes det mig vara nödigt att till sagde § 11 i regeringsformen foga ett tillägg af innehåll, att ministeriella mål kunna föredragas och afgöras äfven i statsrådet in pleno. I öfverensstämmelse härmed har Kongl. Maj:t föreslagit det tillägg till § 11 regeringsformen, att ministeriella mål kunna, om Konungen finner det lämpligt, i statsrådet afgöras.

Till sistnämnda af Kongl. Maj:t uttalade anvisning i fråga om lösningen af de ministeriella ärendenas behandling vill utskottet ansluta sig. Derigenom att de ministeriella ärendenas behandling handlägges i statsrådet vinnes icke allenast en större trygghet att ärendena blifva allsidigt skärskådade, utan äfven den likställighet, att, då de norska ledamöterna i detta statsråd borde vara lika många som de svenska, det ena rikets statsråd icke kan utöfva större inflytande på ärendenas afgörande än det andra rikets statsråd samt jemväl i afseende å ansvarigheten den likställighet vinnes, att då de svenska statsråd, som deltagit i sammansatt statsråd, äro ansvarige inför svenska Riksdagen, de norska ledamöterna af samma statsråd borde vara ansvariga inför Stortinget.

Utskottet är öfvertygadt, att såväl Sveriges som Norges folk är besjäladt af den af Hans Maj:t Konungens till statsrådsprotokollet den 17 sistlidne januari uttalade önskan om undanrödjande af de missförhållanden, som kunna på sådant sätt störa dess samarbete och hindra den inre utvecklingen af tvenne folk, hvilkas öden genom deras säregna läge synas vara förknippade, och är tillika förvissadt derom, att Kongl. Maj:t ej skall underlåta att, då tidpunkten är lämplig, vidtaga åtgärder för frågans lösning.

På grund af hvad nu är anfördt, och då utskottet anser, att förslag till föreningsbestämmelsernas ändring, som utgå från regeringen, böra samtidigt förekomma till behandling inom båda rikenas representationer, men sådant icke är möjligt med det nu föreliggande kongl. förslaget till riksaktens ändring, får utskottet hemställa:

(Lika med utskottets förslag).»

af herr *Vahlén*:

»Ehuru jag instämmer i de beslut i sak, hvartill utskottet kommit, kan jag deremot icke instämma i den motivering, på hvilken utskottet grundar dem.

Utskottets afstyrkande så väl af det föreslagna tillägget till § 11 regeringsformen som dermed sammanhängande ändring af § 5 riksakten synes mig tillräckligt motiveras deraf, att förslag till ändring i förenings-

bestämmelserna icke kunnat samtidigt förekomma till behandling inom de begge rikenas representationer.

En revision af föreningsbestämmelserna anser äfven jag, i väsentlig del i likhet med utskottet, böra utgå derifrån, att ett fullt erkännande lemnas den grundsatsen, att de båda under en Konung förenade rikena skola i fråga om inre angelägenheter vara fullt sjelfständiga i förhållande till hvarandra, medan de i fråga om förhållande till främmande magter utgöra en organisk enhet med gemensamt försvar och gemensam, på ömsesidig jemlikhet grundad styrelse, men de båda folkens skyldigheter i fråga om det gemensamma försvaret liksom formerna för den gemensamma styrelsen i fråga om yttre angelägenheter skulle i föreningsakten bestämmas; vidare skulle en bestämd gränslinie uppdragas mellan föreningsbestämmelserna och hvartdera rikets särskilda konstitutionella rätt derigenom, att man i sjelfva föreningsakten upptoge alla föreskrifter, hvilka skola anses som unionella och alltså icke må förändras eller upphävas utan genom öfverensstämmande beslut af Konungen och begge rikenas nationalrepresentationer.

I likhet med utskottet gillar jag det syfte, som förestafvat herr Boëthius' motion, men finner den, af samma skäl som utskottet, icke böra till någon Riksdagens åtgörande föranleda.»

Herr *von Strokirch* har begärt få antecknad, att han på grund af sjukdom varit förhindrad att deltaga i ärendets slutliga behandling inom utskottet.